

HENK FOLKERS, MAAIKE HARMSSEN, ALMATINE
LEENE EN MAARTEN VERKERK (REDACTIE)

Samen met de vrouwen

Bijbelstudies over m/v in de kerk

BOEKENCENTRUM

Samen met de vrouwen

Bijbelstudies over m/v in de kerk

Henk Folkers, Maaïke Harmsen, Almatine Leene
en Maarten Verkerk (redactie)

AUTEURS

Albert Balk

Emo Bos

Wim de Bruin

Piet Dorland

Henk Folkers

Maaïke Harmsen

Almatine Leene

Joke Parre-Hartog

Fokke Pathuis

Maarten Verkerk

Nienke Verkerk-Vegter

Mieke Wilcke-van der Linden

Uitgeverij Boekencentrum, Utrecht

Inleiding

Blij met mannen en vrouwen

Het uitgangspunt van dit bijbelstudieboek is dat wij blij zijn met mannen en vrouwen. In de samenleving en in de kerk. Die uitspraak is niet vanzelfsprekend. Er zijn vaak heftige discussies onder christenen over de positie van – met name – vrouwen. Dat kan de vreugde behoorlijk dempen. Dat christenen van mening verschillen is niet vreemd, maar het zou jammer zijn als we daarom minder blij kunnen zijn met Gods veelzijdige schepping. Met elkaar dus.

Samen met de vrouwen

De titel van dit boek is *Samen met de vrouwen*. Die woorden komen uit Handelingen 1:14 waar staat: 'Voortdurend baden zij eensgezind met elkaar, samen met de vrouwen die met Jezus waren meegekomen, zijn moeder Maria en zijn broers.' Het woord 'zij' verwijst naar de apostelen. Samen wachtten ze na Jezus' hemelvaart op de uitstorting van de heilige Geest. De eenheid tussen de vrouwen en de apostelen in hun voortdurende gebeden, laat iets zien van Gods bedoeling met mannen en vrouwen.

Direct aan het begin van de Bijbel lezen we dat God de mens als man en vrouw schiep. Ze moesten samenwerken op planeet aarde. Het was niet de bedoeling dat de een op Mars en de ander op Venus zou gaan wonen. Door de zondeval is die samenwerking behoorlijk onder druk komen te staan. En daarom is het juist zo mooi om te lezen hoe Jezus de band tussen mannen en vrouwen herstelt en hoe de eerste gemeente daaraan uitvoering geeft.

Bijbelstudies

We hopen dat dit boek bijdraagt aan opbouwende gesprekken over Gods schepping van mannen en vrouwen. Vaak worden discussies

emotioneel en dan vergeten we om samen de Bijbel te bestuderen. Dit boek bevat een aantal bijbelstudies. Het is geen verhandeling over hoe we de Bijbel uitleggen (exegese) en toepassen op onze tijd (hermeneutiek). Direct of indirect zijn er bij de uitleg en de toepassing wel bepaalde keuzes gemaakt. We worden allemaal beïnvloed door de tijdgeest, en ervaringen en kennis die we hebben opgedaan. Dit is niet per definitie negatief. De heilige Geest leidt ons om de betekenis van Gods Woord voor onze tijd te verstaan. Maar tegelijk moeten we ook kritisch zijn. Staat er wel echt wat we altijd dachten dat er stond? Moet je het misschien toch anders uitleggen? Klopt de toepassing wel met wat we in de praktijk zien? Juist dan helpt het om samen de Bijbel te lezen. Dan kom je er bijvoorbeeld ook achter dat vragen anders gesteld kunnen worden. Zo kun je vragen wat vrouwen in de kerk niet mogen, maar je kunt net zo goed vragen wat mannen daar niet mogen.

Verskillende perspectieven

Nadenken over mannen en vrouwen in de kerk kun je vanuit verschillende invalshoeken doen. Bijvoorbeeld vanuit de psychologie, de (kerk)geschiedenis, de theologie, de biologie of de filosofie. Allemaal geven ze een andere kijk, wat op zichzelf zinvol is. De invalshoek heeft invloed op gesprekken over de rol van mannen en vrouwen in de Bijbel. Net als onze eigen ervaringen. Het is belangrijk om daarmee rekening te houden.

Wat kun je verwachten van deze bijbelstudies?

Dit boek wil een hulp zijn om na te denken over Gods bedoeling met mensen en daarover een op de Schrift gebaseerde en gegronde mening te vormen. Uiteraard hebben we een zekere keuze gemaakt als het gaat over de structuur en de teksten. In dit boek hebben we gekozen voor een structuur die past bij de Drie-eenheid van God. We vinden het namelijk belangrijk om mensen te zien in het perspectief van schepping (God de Vader), verlossing (God de Zoon) en heiligmaking (God de heilige Geest). We willen recht doen aan de hele Bijbel.

In het eerste hoofdstuk staat centraal dat mannen en vrouwen geschapen zijn naar Gods beeld. In het tweede hoofdstuk gaat het over onze vernieuwing in Christus. Jezus zette de wereld op zijn kop. Dat heeft ook gevolgen voor het nadenken over de positie van mannen en vrouwen. Het derde hoofdstuk gaat over de heilige Geest. Iedereen die Christus volgt, ontvangt de Geest en krijgt ook gaven. Ook lezen we hoe de Geest de gemeente van Christus opbouwt door middel van ambten en bedieningen. Hoe kunnen we dit zien in het licht van onze geslachtelijkheid? Het vierde hoofdstuk vloeit voort uit de eerste drie. Als we geroepen zijn om te leven met de drie-ene God, wat betekent dit dan voor het reilen en zeilen in de kerk? Zijn er regels met betrekking tot spreken en leidinggeven? En zo ja, welke?

We hopen dat je door het lezen van deze hoofdstukken en het bestuderen van de genoemde bijbelgedeelten blij wordt. Dat je samen met ons blij wordt omdat God de schepping zo mooi heeft bedoeld, omdat God gebroken verhoudingen herstelt in Christus en omdat God in de eenentwintigste eeuw nog steeds met ons meegaat onder leiding van de heilige Geest.

Tips voor bespreking

De bijbelstudies in dit boekje kunnen op verschillende manieren worden gebruikt. Uiteraard kun je ze alleen doorlezen, maar ze zijn vooral ook bedoeld voor een groep: een vereniging, bijbelstudiegroep, kerkenraad of voor een aantal gemeenteavonden. We konden uiteraard niet alles bespreken wat over dit onderwerp gezegd kan worden, maar we hopen dat het je nieuwsgierig maakt om je verder te verdiepen in Gods wonderbaarlijke schepping van mensen. In kaders lees je extra informatie. We willen je verder aanraden om indien mogelijk verschillende bijbelvertalingen bij de hand te houden.

Je kunt hierbij ook boeken lezen waarin je meer informatie over dit onderwerp vindt. We verwijzen hier alleen naar het boek *Zonen & dochters profeteren. Man, vrouw & kerk* (2016) dat bij Boekencentrum onder dezelfde redactie als dit boek is verschenen. Daar vind je veelvuldige verwijzingen naar andere literatuur.

Gespreksvragen

1. Hoe ben jij bij dit onderwerp betrokken geraakt? Wat raakt jou?
2. Waarom worden gesprekken over dit onderwerp vaak emotionele en verhitte debatten?
3. Hoe kun je er samen voor zorgen dat het bespreken van deze bijbelstudies op een prettige en vruchtbare manier gebeurt?

1. Je bent geschapen naar het beeld van God

Genesis 1-3

*Blij zijn met mannen en met vrouwen, zeiden we in de inleiding. Waar komt dat vandaan? Onder andere uit de allereerste hoofdstukken van de Bijbel. In **Genesis 1-3** vind je een schat aan informatie over hoe mensen wel en niet zijn bedoeld. Man en vrouw zijn volgens **Genesis 1:26-28** geschapen naar het beeld van God. **Genesis 2** legt uit waarom God de mens mannelijk en vrouwelijk schiep. We ontdekken ook waarom God de schepping pas goed vond toen de mens niet meer alleen was. De paradijselijke situatie was maar van korte duur. In **Genesis 3** lezen we hoe de relatie tussen man en vrouw kapotging door de zondeval. De gevolgen daarvan merken we tot op de dag van vandaag.*

Genesis 1:26-28 – En God zei...

Geschapen worden naar het beeld van God is een grote eer. In het scheppingsverhaal wordt het alleen over de mens gezegd, en het woord 'beeld' wordt een aantal keren herhaald om dit te benadrukken. Er is er nog iets bijzonder aan de mens. Volgens Genesis 1:27 bestaat de mens uit twee geslachten: mannelijk en vrouwelijk. Het staat er als een gedicht: 'En God schiep de mens naar zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij hen.' De schrijver wisselt af tussen het enkelvoud 'de mens' en het meervoud van 'mannelijk en vrouwelijk'. Ze horen bij elkaar. De mens is een twee-eenheid.

In deze verzen lezen we niets over een zogenaamde gezagsrelatie of rolverdeling. De Bijbel geeft ook geen definitie van mannelijkheid en vrouwelijkheid. Het beeld-zijn, en daarmee de relatie met God, staat voorop. Wat wordt bedoeld met het beeld-zijn van God? Dat is niet gemakkelijk uit de tekst op te maken. Het feit dat

God twee geslachten schiep, moet er wel iets mee te maken hebben. Ook is het opvallend dat God bij de aankondiging van de schepping de wij-vorm gebruikt: 'Laten wij mensen maken' (vs 26).

In de Bijbel leren we de Schepper kennen als de drie-ene God. Vader, Zoon en heilige Geest zijn één en tegelijkertijd ook drie. God kent dus relaties. Daarom kan het niet toevallig zijn dat ons mens-zijn alles te maken heeft met relaties. Met God, met elkaar en met de schepping. Op die manier kunnen we Gods beeld zijn en laten zien. Daar is niemand van uitgesloten. Het maakt niet uit wat je lichamelijke conditie, intelligentie, leeftijd, huidskleur of geslacht is. Het maakt ook niet uit of je getrouwd, gescheiden of vrijgezel bent. Ons lichaam en verstand horen bij ons mens-zijn, we mogen ze inzetten voor onze relatie met God en met elkaar.

God bestaat uit drie Personen, mensen kennen twee geslachten. Dat betekent niet dat de vergelijking niet klopt. Ook is God niet mannelijk of vrouwelijk, zoals mensen dit zijn. Gods beeld zijn, het beeld van de Drie-ene laten zien, heeft niets te maken met een getal of geslacht. Het gaat om het leven in relatie.

Het volgende vers helpt ons nog beter begrijpen wat het betekent om Gods beeld te zijn. In Genesis 1:28 staat: 'Hij zegende hen en zei tegen hen: "Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op de aarde rondkruipen.'" Vruchtbaar zijn en talrijk worden, dat kan niet in je een-tje. Daar zijn een man en een vrouw voor nodig. Ook de aarde onder je gezag brengen is geen taak voor slechts één persoon of een deel van de mensheid. De opdracht om samen te werken, hoort dus bij het beeld-zijn. Het bevestigt dat mannen en vrouwen elkaar nodig hebben. Relaties ontstaan niet vanzelf. Je moet er actief aan werken. Dat geldt voor onze relatie met God, met elkaar en met de schepping.

Mannen meer beeld van God dan vrouwen?

In 1 Korintiërs 11:7 staat: 'Een man mag zijn hoofd niet bedekken omdat hij Gods beeld en luister is. De vrouw is echter de luister van de man.' Vanwege onder meer deze tekst beweren sommige mensen dat vrouwen geen beeld van God zijn. Als dat klopt, zou Paulus Genesis 1 tegenspreken. Maar dat doet hij niet. Paulus zegt nergens dat vrouwen geen beeld van God zijn. 'Luister' en 'beeld' zijn ook twee verschillende begrippen. 'Luister van de man' betekent dat het bestaan van de vrouw eer geeft aan de man. Dat is iets anders dan beeld van God zijn. Er is in deze tekst geen enkele reden om vrouwen uit te sluiten van het beeld van God. Of om vrouwen slechts 'door de man' als beeld van God te zien. Dat is eeuwenlang wel gebeurd. Dat was trouwens niet alleen op basis van deze tekst. Beeld van God zijn werd ook met rationaliteit in verband gebracht, met denkracht. Vrouwen werden toen niet gezien als rationele wezens. Kerkvader Augustinus beweerde daarom dat vrouwen slechts door hun man beeld van God waren. In het jaar 585 werd op een synode in Frankrijk zelfs serieus gediscussieerd over de vraag of de vrouw wel een mens genoemd kan worden. De kerkvader Clemens (circa 150-220) is bekend om zijn uitspraak dat iedere vrouw zich alleen al bij de gedachte vrouw te zijn door schaamte moet laten overweldigen. En Thomas van Aquino noemde de vrouw een toevallig, onaf wezen, een bastaardwezen, een soort incomplete, mislukte man. Ze was de man uitsluitend tot hulp voor het verwekken van nieuw leven.

Genesis 2 – Het is niet goed dat de mens alleen is

We zagen al dat Genesis 1 nergens spreekt van een gezagsverhouding tussen mannen en vrouwen. In Genesis 2 menen veel christenen wel aanwijzingen hiervoor te vinden. Is dat terecht? Genesis 2 geeft meer informatie over de schepping van de eerste mensen. Genesis 1 vertelde dat in één keer een mannelijk en vrouwelijk geslacht wordt geschapen. In hoofdstuk 2 blijkt dat er slechts één mens was. Dat lijkt op het eerste gezicht vreemd, alsof de eerste

twee hoofdstukken elkaar tegenspreken. Maar als je beter kijkt, ontdek je dat ze elkaar juist aanvullen. Genesis 1 geeft een kort overzicht van het ontstaan van hemel en aarde, met als refrein 'en God zag dat het goed was.' Genesis 2 zoomt in en breidt uit. Het geeft antwoord op de vraag waarom God een mannelijk en vrouwelijk geslacht schiep. Waar alles in Genesis 1 'goed' was, zegt God in Genesis 2:18 dat het niet goed is dat de mens alleen is. Daarom besluit de Schepper om een helper te maken. Het moet echt iemand zijn die bij hem past. Daarom brengt God eerst de dieren bij hem, om te zien hoe hij ze zal noemen. Dan komt de mens er zelf ook achter dat hij alleen is, want geen enkel dier past bij hem. Hij vindt geen gelijke. Pas nadat de Schepper de vrouw heeft geschapen, noemt de mens zichzelf man. De Hebreeuwse woorden die dan gebruikt worden, *isj* (man) en *isjah* (vrouw) geven die gelijkheid aan.

Het huwelijk als hoogste goed?

Dat God een man en een vrouw schiep die vervolgens ook trouwen, wil niet zeggen dat elk mens bedoeld is om in een huwelijk te treden. Het betekent wél dat mensen geschapen zijn voor relaties. Dat kunnen ook vriendschappen zijn tussen mensen van hetzelfde geslacht, collega's en familie. Vooral in het Nieuwe Testament lees je dat het huwelijk niet het hoogste streven kan zijn. Paulus legt in 1 Korinte 7 uit dat het in ons leven om Christus moet gaan. Een huwelijk kan in dat geval zelfs afleiden. Daarom is het advies van Paulus zelfs om in sommige gevallen niet te trouwen. Daarmee ontkent hij het belang van relaties niet, maar in Christus komt het huwelijk wel in een ander perspectief te staan.

Helper

God noemt de vrouw 'een helper' (vs 18). Het woord kan wat minderwaardig klinken, alsof de vrouw bedoeld is als een slaafje van de man. Dat is echt een groot misverstand. Het woord 'helper' is een vertaling van het Hebreeuwse woord *ezer*. Dat woord komen we ook tegen op andere plekken in de Bijbel (Deut. 33:26, Ezech.

12:14, Hos. 13:9). In deze verzen gaat het niet over een slaafje, maar over God zelf. God is de helper. Veel kerken beginnen de dienst met de woorden van Psalm 124:8: 'Onze hulp is in de naam van de HEER.' Mensen hebben God nodig, wij kunnen niet zonder zijn hulp. In Genesis 2 is het de man die een helper nodig heeft. Hij is afhankelijk van de vrouw. Er zijn theologen die 'helper' niet de beste vertaling vinden voor *ezer*. Ze gebruiken liever 'kracht' of 'sterke', zoals het ook vaak voor God gebruikt wordt. Hoe je het ook vertaalt, het woord *ezer* is zeker niet negatief of kleinerend.

Er is nog iets opmerkelijks met het woord 'helper'. De schrijver gebruikt het mannelijke woord *ezer* in plaats van het vrouwelijke *ezra*. Daarmee wil de schrijver benadrukken dat de helper (in dit geval de vrouw) niet onderschikt is aan wie geholpen wordt (in dit geval de man). De helper is een zelfstandige persoon, iemand van gelijk vermogen. Dat zie je ook terug in de toevoeging 'die bij hem past'. Man en vrouw passen als puzzelstukjes bij elkaar. Ze hebben veel overeenkomsten en zijn gelijk aan elkaar. Ook uit het lied dat Adam vervolgens zingt (Gen. 2:23), blijkt die gelijkheid. In de NBV staat: 'Eindelijk een gelijk aan mij.'

Een andere vraag is waarom God de vrouw uit een rib maakte. Deskundigen hebben verschillende uitleggen voor de betekenis van de rib, maar ze zijn het erover eens dat het een teken is van gelijkheid. Een bekende rabbijnse uitspraak zegt: 'De vrouw is niet uit het hoofd van de mens gemaakt, opdat ze zich niet boven haar partner zou verheffen. Niet uit de voet, omdat ze niet onderworpen aan hem is. Ze is gemaakt uit zijn zijde, opdat ze zijn gelijkwaardige partner zou zijn.' Er zijn overigens theologen die denken dat de vrouw uit de complete zijkant van de man is geschapen, als letterlijke wederhelft. Maar zoals al eerder gezegd: de gelijkwaardigheid staat voorop. Man en vrouw staan naast elkaar.

In heel Genesis 2 gaat het over de bijzondere eenheid van man en vrouw. Het bevestigt de eenheid waarover we in het eerste hoofdstuk van Genesis lasen. Een van de laatste woorden die Genesis 2 gebruikt, is zelfs letterlijk het woordje 'één': 'zo komt het dat een

man zich losmaakt van zijn vader en moeder en zich hecht aan zijn vrouw, met wie hij één van lichaam wordt'. De man gaat achter zijn vrouw aan. Hij zoekt de eenheid.

Volgorde en rangorde

Man en vrouw zijn dus geschapen als gelijken. De een stond niet boven de ander. Maar er was wel een volgorde. De man werd eerst geschapen en daarna de vrouw. Uit die volgorde wordt vaak een conclusie getrokken. Men maakt van de volgorde een rangorde: mannen moeten leiding geven en vrouwen moeten volgen. Men noemt dat dan de 'scheppingsorde'. Is dat een juiste conclusie? In rabbijnse bronnen kom je deze stap, van volgorde naar scheidingsorde, in elk geval niet tegen. Ook Calvijn vond het geen sterke gedachte. Het klopt ook niet met Genesis 1, want daar komen we juist de gelijkheid tegen. Sterker nog: de mens is als laatste geschapen en mag toch over de hele schepping regeren.

Maar Paulus dan? In 1 Timoteüs 2:13 lijkt hij precies hetzelfde te zeggen: dat je uit de volgorde van Genesis 2 de conclusie kunt trekken dat er sprake is van rangorde. Over die uitleg van Paulus kun je in de vierde bijbelstudie meer lezen. Op grond van Genesis 2 kun je in elk geval niet de conclusie trekken dat volgorde ook rangorde of scheppingsorde inhoudt. De conclusie is wel dat mannen en vrouwen elkaar nodig hebben.

Vershil en gelijkheid

Mannen en vrouwen verschillen. Christenen denken vaak dat het belangrijkste verschil te maken heeft met gezag, met wie het voor het zeggen heeft. Maar verschil is meer dan alleen gezag, en gezag wordt niet bepaald door verschil. Trouwens, gelijkwaardigheid en gelijkheid betekenen ook niet dat mannen en vrouwen hetzelfde zijn. Zoals mannen verschillen van andere mannen en vrouwen van andere vrouwen, zo verschillen ook mannen en vrouwen van elkaar. Dat is altijd al zo geweest. De tijd en cultuur waarin je leeft heeft veel invloed op je denken en je gedrag. Als je landen met elkaar vergelijkt, zie je al enorme verschillen in rolpatronen, in hoe mannen en vrouwen zich gedragen. Dat heeft veel te maken met hoe men er tegen gelijkheid en hiërarchie aankijkt.

In Nederland vinden de meeste mensen dat mannen en vrouwen gelijkwaardig zijn. Dat merk je doordat mannen en vrouwen in de samenleving, in het gezin en in de kerk meer samenwerken en in de meeste gevallen dezelfde posities kunnen hebben. Die gelijkwaardigheid betekent niet dat verschillen tussen mensen niet meer bestaan. Elk mens zal een baan of taak op een andere manier invullen. De diversiteit van Gods schepping komt zelfs vaak beter tot zijn recht als mensen samenwerken. Beter dan wanneer er strikte rolpatronen zijn waarin mannen en vrouwen hun eigen werkgebied kennen. Dan doen we minder recht aan de opdracht uit Genesis 1 om samen gezag uit te oefenen.

Adam betekent mens

Genesis 3 spreekt over de mens en zijn vrouw. De man wordt 'mens' genoemd; mens is een soortnaam én een eigenaam. Als soortnaam verwijst de naam Adam ook naar *adama*, wat 'grond' betekent. De eerste mens is uit stof (grond) gemaakt. Adam is de eerste van de mensensoort en staat daarmee voor alle mannen en vrouwen die na hem zijn gekomen. Omdat zijn eigenaam en zijn soortnaam precies hetzelfde zijn, kun je 'de mens en zijn vrouw' net zo goed vertalen met 'Adam en zijn vrouw'. Omdat de soortnaam 'vrouw' wordt gebruikt en niet Eva (ze had die naam nog niet gekregen) is het logischer om van 'de mens en zijn vrouw' te spreken. In ons taalgebruik zijn we er immers aan gewend geraakt dat Adam verwijst naar een individu en 'de mens' verwijst eerder naar de soort. Het feit dat de man 'mens' wordt genoemd, betekent niet dat vrouwen tweederangs zouden zijn. Het is ook een misverstand te denken dat God een voorkeur heeft voor mannelijke leiders, omdat de naam Adam ook mens betekent. Adam betekent 'mens', dat klopt, maar dat maakt een vrouw niet minder mens.

Genesis 3 – En toen ging het mis

Zo goed als Genesis 2 afsluit, zo slecht begint Genesis 3. Er komt een indringer in de vorm van een slang. Slangen werden gezien als

wezens die chaos brachten. Met de vragen die de slang aan de mens en zijn vrouw stelt, doet hij precies wat je van hem verwacht: hij zorgt voor chaos. De harmonie tussen man en vrouw wordt wreed verstoord. Zo ontdekken ze direct na het eten van de vrucht dat ze naakt zijn. Ineens schamen ze zich voor elkaar. De volmaakte vrijheid en eenheid waarin ze samenleefden, bestond niet meer. Het vertrouwen was weg. Sterker nog, de mens schuift de schuld op de vrouw en zij schuift deze door naar de slang. Eigenlijk leggen ze allebei de schuld bij God. Hij is immers degene die de slang en de mens heeft geschapen? De mensen die geschapen waren als verantwoordelijke wezens zijn duidelijk gevallen. Ze leven niet meer zoals God het bedoelde.

Uit het oordeel dat God velt, blijkt dat alle drie de gevolgen van hun keuze zullen ondervinden. Allereerst spreekt God de slang aan. Hij wordt vervloekt en moet voortaan op zijn buik kruipen. God kondigt meteen zijn einde aan: de kop van de slang zal vermorzeld worden door de vrouw. Dit oordeel in vers 15 wordt ook wel moederbelofte genoemd, omdat God belooft dat het leven doorgaat, ondanks de zondeval. En Hij belooft de komst van Jezus, die de dood finaal zal verslaan. Er klinkt dus hoop door in het oordeel en de vrouw mag daarin een onmisbaar aandeel hebben. De eerste vrouw is uit de man geschapen, maar voortaan zullen alle schepselen geboren worden uit een vrouw. Zelfs de Zoon van God.

Dan spreekt God de vrouw aan. In vers 15 was zwangerschap een teken van hoop, maar het zal ook pijn meebrengen. De vreugde van nieuw leven en de pijn van de dood zullen dicht bij elkaar liggen. Eeuwenlang stierven vele vrouwen tijdens de bevalling. Gelukkig is dat de afgelopen jaren in de westerse wereld teruggedrongen, maar het is duidelijk welke schade de zondeval ook hierin heeft aangericht.

Het laatste deel van de straf voor de vrouw klinkt in vers 16: ‘... hij zal over je heersen.’ De ‘hij’ in deze zin is ‘je man.’ Over dit vers is onder christenen vaak discussie. De een zegt dat je het als een zegen moet opvatten, de ander dat het als straf bedoeld is. Waarom een zegen? Omdat men in deze woorden leest dat de gezagsver-

houding tussen man en vrouw wordt hersteld. Die opvatting gaat ervan uit dat in de hoofdstukken 1 en 2 sprake was van zo'n gezagsverhouding. Maar zoals we hebben gezien, blijkt dat nergens in Genesis 1 en 2. Als je naar het verband kijkt, vinden we de tweede uitleg aannemelijker: 'hij zal over je heersen' is een straf. We zien de gevolgen van machtsmisbruik in de (kerk)geschiedenis en ook in onze tijd. Tot een aantal jaren geleden hadden mannen in Nederland meer rechten dan vrouwen. En ondanks die gelijke rechten zijn mannen nog steeds in de meerderheid in de politiek, in bestuursfuncties van bedrijven en ga zo maar door. Mannen verdienen zeker 10% meer dan vrouwen die hetzelfde werk doen. En geweld tegen vrouwen, wereldwijd, neemt vaak schrikwekkende vormen aan. De gevolgen van de zondeval zijn enorm. Je merkt dat onder andere aan de grote ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Die ongelijkheid heeft vooral te maken met macht.

In het eerste deel van vers 16 zegt God tegen de vrouw: 'Je zult je man begeren.' Ook dit wordt door christenen verschillend opgevat. Volgens sommigen betekent dit dat vrouwen over mannen willen heersen en dat dit ingaat tegen Gods bedoeling met de schepping. Anderen lezen 'begeren' eerder als 'een verlangen'. Dat kan positief zijn, maar ook negatief. Het lijkt logisch om het in dit verband negatief op te vatten. Vrouwen zijn vaak afhankelijk van mannen. Als dat op een verkeerde manier gebeurt, doet dat de relatie geen goed. Iemand begeren is niet per definitie verkeerd, maar als het om de verkeerde redenen is, krijg je scheve verhoudingen. Verkeerde redenen zijn dan bijvoorbeeld behoefte aan controle, manipulatie of gemis.

In vers 16 komen de woorden begeren en heersen voor. We leggen ze beide negatief uit. Dat is meer dan een mening. Je komt dezelfde woorden namelijk ook een hoofdstuk verder tegen, in Genesis 4:7. God zegt daar tegen Kaïn: 'Handel je goed, dan kun je toch iedereen recht in de ogen kijken? Handel je slecht, dan ligt de zonde op de loer, begerig om jou in haar greep te krijgen; maar jij moet sterker zijn dan dat.' Het woord dat in Genesis 3 met 'heersen' vertaald wordt, is hetzelfde als het einde van 4:7 'jij moet sterker zijn dan

dat'. De NBG 1951 vertaalde dat gedeelte nog met: 'maar u zult over hem heersen'. Het begeren en heersen zijn beide negatief. Zoals al eerder gesteld, gezag uitoefenen is niet per definitie verkeerd, het hangt af van de omstandigheden en de bedoeling. Vanaf het eerste begin had gezag betrekking op de opdracht die de mens kreeg, als beeld van God. Door de zondeval is gezag ook tussen mannen en vrouwen in komen staan.

Van de volmaakte afhankelijkheid en harmonie tussen God en mensen, tussen mannen en vrouwen onderling en tussen mensen en de aarde is na Genesis 3 weinig meer over. Maar er is hoop: Christus is gekomen. Daarover gaat het volgende hoofdstuk.

Schuld van de vrouw?

In de kerkgeschiedenis is de schuld van de zondeval vaak bij de vrouw gelegd, onder andere met een beroep op 1 Timoteüs 2:14. Men trok daaruit ook zeer negatieve conclusies over vrouwen. Het apocriefe boek Wijsheid van Jezus Sirach 25:24 zegt: 'Bij een vrouw is de zonde begonnen, en door haar moeten wij allen sterven.' Volgens de schrijver is het dus niet alleen bij de vrouw begonnen, zij was ook de oorzaak van de zondeval. Bij veel theologen, waaronder Luther, vind je de gedachte dat de vrouw zwakker was. Daarom verleidde Satan haar.

Tertullianus gaat zelfs verder. Hij meent dat de vrouw het beeld van God (dat was volgens hem de man) heeft vernietigd door de zondeval. 'Jullie (vrouwen) zijn de toegangspoort van de duivel. Jullie hebben je aan die verboden boom vergrepen. Jullie zijn de eerste overtreders van de goddelijke wet. Jullie zijn het die hem [Adam] overtuigd hebben, [de man] die de duivel niet durfde aan te vallen. Jullie hebben zo gemakkelijk het beeld van God, de man, verwoest. Vanwege jullie zonde, dat is de dood, moest zelfs de Zoon van God sterven' (*De Cultu Feminarum*, boek 1, hoofdstuk 1). Vrouwen worden niet alleen aansprakelijk gehouden voor hun eigen zonden, maar ook voor de begeerten die zij in mannen opwekken. In onze tijd krijgen vrouwen nog vaak de schuld van misbruik en aanranding. Dan

wordt bijvoorbeeld verwezen naar de kleren die vrouwen dragen. Daarmee zouden ze het vergrijp zelf uitlokken. Daders hebben vaak de neiging de schuld op een ander te schuiven. Net zoals Adam en Eva deden. Uit het verhaal van de zondeval blijkt duidelijk dat mannen en vrouwen beiden schuld dragen. De Bijbel helpt ons om onze eigen verantwoordelijkheid te nemen.

Gespreksvragen en stellingen

Gespreksvragen

1. Op welke manieren kunnen mannen en vrouwen zó samenwerken in gezin, kerk en samenleving dat zij Gods beeld zijn en laten zien?
2. Wat betekent het volgens jou dat man en vrouw beiden mens zijn?
3. Hoe komt het dat het woord 'helper' vaak negatief wordt opgevat?
4. Mensen zijn geschapen om relaties te hebben. Als je niet trouwt, voldoe je dan wel aan het plan van de Schepper? Lees 1 Korinte 7:29-38. Waarom vindt Paulus het beter om niet te trouwen? Gaat dat niet in tegen Genesis 1?
5. Welke gevolgen van de zondeval zie jij terug in de relatie tussen mannen en vrouwen? Noem een bijbelverhaal waarin je die gevolgen duidelijk ziet terugkomen.
6. Lees Genesis 25:23 en 1 Samuël 16:11-13. In de Bijbel had de oudste zoon meer voorrechten dan de kinderen die na hem kwamen. Volgorde betekende dus rangorde. God gaat daar vaak tegenin. Waarom zou Hij dat doen? Op welke plekken in de Bijbel zie je dat terug met betrekking tot mannen en vrouwen?
7. Wat vind je het belangrijkste gedeelte in de tekst? Leg uit waarom.
8. Wat kun jij doen om de relatie tussen mannen en vrouwen te verbeteren?
9. Waarom vinden juist christenen het vaak belangrijk dat er duidelijke rollen voor mannen en vrouwen zijn? En waarom kopen zij dit vaak aan gezag?

Stelling

De redenering dat volgorde in Genesis 2 automatisch rangorde betekent, doet geen recht aan Gods bedoeling met de schepping van de mens.

Wat zegt de Bijbel over de verschillen tussen mannen en vrouwen? Wat betekent dat voor hun plaats in de kerk? Is het de wil van God dat alleen mannen leidinggevende bedieningen of kerkelijk ambten vervullen?

Dit thema roept veel discussie op in de kerken. De auteurs van dit bijbelstudieboek zijn blij met mannen en vrouwen in de kerk. Zij willen graag een open gesprek over dit thema in de kerk stimuleren. Ze hebben oude en nieuwe inzichten opgediept uit de Bijbel; inzichten die erop wijzen dat God ook vrouwen roept om samen met mannen de gemeente te dienen. De toegevoegde gespreksvragen en stellingen maken deze uitgave heel geschikt voor gebruik op bijbel- en gesprekskringen, bespreking in een kerkenraad of tijdens gemeenteavonden.

De redactie wordt gevormd door de theologen drs. Maaike Harmsen en dr. Almatine Leene, emeritus predikant Henk Folkers en filosoof prof.dr. Maarten Verkerk. Alle auteurs werkten eerder mee aan het boek *Zonen & dochters profeteren* (2016).

